

БІОЦЕНО́З (від *біо...* і *...ценоз*) — сукупність живих істот (рослин, тварин, грибів, мікроорганізмів) у межах однієї *екосистеми* або *біогеоценозу*, взаємопов'язаних між собою біотичними зв'язками і певним, створеним ними біоценотичним середовищем. Б. разом з *біотопом* утворює біогеоценоз. Сукупність усіх Б. Землі називають біостороною. Взаємовідношення між організмами та їх популяціями в Б. (за В. Беклемішевим та Ю. Одумом) бувають трофічними, топічними, фабричними (одні за рахунок інших будують собі житло) або форичними (одні рухаються за допомогою інших) і мають характер конкуренції, хижацтва, паразитизму, аменсалізму, протокооперації, мутуалізму (симбіозу), коменсалізму чи нейтралізму. Поняття «Б.» увів 1877 нім. гідробіолог К. Мебіус. Це поняття так само, як *фітоценоз*, *зооценоз*, *паразитоценоз*, *мікробоценоз* чи *мікоценоз*, використовується у відповід. природничих дисциплінах для виокремлення об'єктів досліджень (найчастіше у зоології). Усі вони позбавлені здатності самостійно існувати, оскільки в їх структурі немає екотопу — абіо-

тич. середовища існування (ґрунту, води, повітря). Їхню біотичну (екол.) суть можна зрозуміти лише за умови аналізу їхніх структурно-функціон. взаємозв'язків у біогеоценозі. У Б. відбуваються складні процеси накопичення і перерозподілу *біомаси* між трофіч. блоками, але відсутній біотич. кругообіг, оскільки не існує замкненого біогеохім. циклу між біоценозом та екотопом.

Рекомендована література

1. Беклемішев В. Н. Основные понятия биогеоценологии в приложении к животным компонентам наземных сообществ // Тр. по защите растений. Ленинград, 1930–31;
2. Ярошенко П. Д. Геоботаника. Москва; Ленинград, 1961;
3. Сукачев В. Н. Основные понятия биогеоценологии // Основы биогеоценологии. Москва, 1964;
4. Одум Ю. Экология. Москва, 1986.

М. А. Голубець

Бібліографічний опис:

Біоценоз / М. А. Голубець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-35359>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).